

*Agata Kwiatek**

Inwentarz mobiliów po sędzim ziemskim zatorskim Janie Pisarzowskim herbu Starykoń (1599–1679)

Inventory of movable property belonging to the land judge of Zator
 Jan Pisarzowski (1599–1679)

Abstrakt: Edycja źródłowa obejmuje inwentarz rzeczy pozostałych po sędzim ziemskim zatorskim Janie Pisarzowskim (1599–1679). Dokument zachował się do dzisiaj w rękopiśmiennej księdze, przechowywanej w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie. Powstał zapewne pomiędzy 1679 a 1687 r., gdy oblatowano go w grodzie oświęcimskim. Jego autorem był najstarszy z sukcesorów zmarłego — Adam Jacek Pisarzowski. Źródło zawiera szczegółowy opis mienia zmarłego, spis rzeczy oraz zapis kwot pieniężnych, uzyskanych ze sprzedaży mobiliów.

Słowa kluczowe: inwentarze szlacheckie, podziały majątkowe, szlachta oświęcimsko-zatorska, Jan Pisarzowski

Abstract: The article includes a critical edition of an inventory of movable property belonging to Jan Pisarzowski (1599–1679), a land judge from Zator. The source was preserved in a manuscript kept in the Jagiellonian Library. The document was probably written between 1679 and 1687 when Jan's heirs registered it in the court books of Oświęcim. The document was written by Adam Jacek Pisarzowski, the oldest of the deceased's inheritors. It contains a detailed description of Jan Pisarzowski's movable property and a register of bills from the sale of each item.

Key words: noble inventories, property divisions, nobility from Oświęcim and Zator, Jan Pisarzowski

* mgr Agata Kwiatek, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
agata.kwiatek@doctoral.uj.edu.pl; <https://orcid.org/0000-0001-5870-6805>

Inwentarze pośmiertne powstawały jako rezultat dobrowolnego lub wywołanego okolicznościami oświadczenia spadkobiercy, a w przypadku jego niepełnoletności, opiekuna¹. Chociaż polskie prawo narzucało obowiązek ich sporządzania tylko w określonych przypadkach, wśród siedemnastowiecznej szlachty rozpowszechnił się zwyczaj spisywania dobytku przez rodzinę lub wykonawców testamentów². W dotychczasowych badaniach inwentarze były wykorzystywane m.in. do analizy materialnego poziomu życia czy mentalności, nie tylko szlacheckiej, ale również mieszczańskiej i chłopskiej³. Mimo że w ciągu ostatnich kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu lat ukazały się pojedyncze edycje szlacheckich spisów rzeczy, a także wydano opracowania, w których omówiono je pod różnym kątem, dalej stanowią olbrzymią płaszczyznę do eksploracji⁴. Pośmiertne inwentarze należą do egodokumentów, czyli piśmiennictwa o charakterze autopercepcyjnym⁵. Są przydatnym źródłem do omówienia przeżyć związanych z odejściem bliskich, relacji pomiędzy członkami rodziny, opiekunami małoletnich a spadkobiercami, wykonawcami ostatniej woli zmarłego, dawnymi wierzycielami czy dłużnikami⁶.

Inwentarz pośmiertny sędziego ziemskiego zatorskiego Jana Pisarzowskiego, będący przedmiotem niniejszej edycji, został sporządzony przez najstarszego spadkobiercę zmarłego — Adama Jacka Pisarzowskiego (ok. 1658–1696), który był wnukiem jego brata Andrzeja. Krytycznego wydania doczekały się nieliczne spisy ruchomości pozostałe po przedstawicielach szlachty małopolskiej, z jeszcze mniejszym zainteresowaniem ze strony historyków spotykały się źródła tego typu pochodzące z obszaru księstw oświęcimskiego i zatorskiego⁷. Być może przyczyna takiego stanu rzeczy tkwi w brakach w tamtejszych księgach relacji, co utrudnia przeprowadzenie przekrojowych badań⁸.

¹ Konstytucja „O opiekach” z 1565 r. nakładała obowiązek spisywania inwentarzy tylko w przypadku niepełnoletności spadkobierców; Pośpiech A. 1992, s. 31; Dumanowski J. 2003, s. 262. Natomiast w „Korekturze pruskiej” z 1598 r., na którą niejednokrotnie powoływała się także szlachta koronna, rozszerzano okoliczności związane ze sporządzeniem spisów ruchomości i nieruchomości przez wdowy i wdowców, którym przysługiwało prawo dożywocia; Volumina Legum. 1860, s. 271, „de inventario”; Pielas J. 2013, s. 106–107.

² Obładowanie testamentu oraz związanych z nim inwentarzy rozpoczynało procedurę podziału mienia zmarłego; Popiołek B. 2009, s. 183. Na podstawie tzw. kwerendy wiejskiej liczbę inwentarzy wpisanych do ksiąg sądowych z większej części Korony szacuje się na ok. 15 tys.; Pielas J. 2013, s. 107. Według Andrzeja Pośpiecha ok. 5% odnotowanych w kwerendzie spisów rzeczy pochodzi z początku XVII w., ale już ponad połowa z ostatniej ćwierci tego stulecia; Pośpiech A. 1992, s. 32.

³ Por. Pośpiech A. 1992, s. 12–23.

⁴ Przykładowe edycje inwentarzy: Achremczyk S. 1986; Dziembowski P.M. 2001; Kaczorowski W., Szczerbik B. 2004; Trzeciakowski T. 2010; Kus J. 2018; Dziembowski P.M. 2021; opracowania inwentarzy bez edycji: Wilczek M. 2003; Krakowski S. 2007; Suska P. 2010; wybrane artykuły napisane na podstawie inwentarzy: Pośpiech A. 1981; Puszcza A. 1991–1992; Zyciński S. 1992; Chodyński A.R. 2003; Dumanowski J. 2003; Popiołek B. 2005; Przegiętka M. 2007; Kicińska U. 2017; Penkała-Jastrzębska A. 2020. Mimo że Jacek Pielas w 2015 r. zapowiadał wydanie edycji trzydziestu inwentarzy nieruchomości szlachty sandomierskiej z lat 1635–1789, to rzecz nie doszła do skutku; Pielas J. 2015, s. 630–631.

⁵ Roszak S. 2013, s. 28–29; Figurniak M.L. 2014, s. 182.

⁶ Pośpiech A. 1981, s. 473.

⁷ Pielas J. 2004; Danowska E. 2008; Danowska E. 2019; Pielas J. 2021, s. 393–394.

⁸ Zespół akt grodzkich oświęcimskich przed II wojną światową składał się z 261 jednostek oraz 148 tomów indeksów. W 1942 r. wszystkie księgi zostały wywiezione do Rzeszy. Po zakończeniu wojny stronie polskiej udało się odzyskać tylko 61 jednostek i 19 tomów indeksów. Zachowane akta przechowywane są do dzisiaj w Archiwum Narodowym w Krakowie i pochodzą z różnych przedziałów czasowych; Przyboś K., Walaszek A. 1977, s. 377; Follprecht K. 2008, s. 20; Ziemiński M. 2017, s. 30; Inwentarz zespolu nr 29/6.

Spis ruchomego dobytku należącego do Jana Pisarzowskiego zachował się w rękopiśmiennej księdze, sporządzonej przez Adama Jacka i został przez niego zatytułowany: *Memorial spraw różnych od śmierci niebos[zczyka godnej pamięci JMP Jana na Pisarzowicach Pisarzowskiego, sędziego ziemskiego zatorskiego i oświęcimskiego, dziada i dobrodzieja mojego. Albo disposicja mobilium z registrem perceptarum expensarumqve*⁹. Poza opisem ruchomości znajdują się w nim także informacje o podziale mienia, do którego doszło 12 maja 1682 r. w Krakowie pomiędzy sukcesorami zmarłego. Inwentarz uzupełniono zapisami dotyczącymi sposobu zarządzania spadkiem na przestrzeni ostatnich dwóch i pół roku — tzn. od śmierci Pisarzowskiego (20 października 1679 r.), a także umieszczono w nim późniejsze notatki, sięgające nawet 1685 r.¹⁰ Z kolei dwa lata później, w 1687 r., Adam Jacek z młodszymi braćmi — Aleksandrem i Andrzejem — w grodzie oświęcimskim kwitowali się nawzajem z przeprowadzonego działu¹¹.

Poza spisem rzeczy rękopis zawiera *Informację*, w której przedstawiono okoliczności podziału mienia, szczegółowy wykaz wydatków poniesionych w związku z uroczystościami pogrzebowymi sędziego zatorskiego, pokwitowania spłaconych zobowiązań zmarłego i wierzytelności odzyskanych przez spadkobierców, wyczerpanie czopowego z ziemi zatorskiej, które Jan zbierał w 1679 r. oraz dyspozycję dotyczącą rozdzielania koni i wozów pomiędzy dziedzicami Pisarzowskiego¹². Księga razem z pozostałą spuścizną aktową Pisarzowskich jest obecnie przechowywana w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej¹³.

Właściciel zinwentaryzowanych przedmiotów, Jan Pisarzowski, urodził się w 1599 r. jako jeden z dwóch synów komornika granicznego oświęcimskiego Jana herbu Sarykoń oraz Anny Petrowiczówny herbu Korczak. W okresie panowania Władysława IV i Jana Kazimierza należał do grona najaktywniejszych przedstawicieli szlachty zatorskiej¹⁴. Działalność polityczną rozpoczął w 1632 r., gdy otrzymał nominację na pisarstwo ziemskie. Prawie dwadzieścia lat później w nieznanym do końca okolicznościach został mianowany sędzią zatorskim¹⁵. W sferze publicznej Jan aktywnie uczestniczył w obradach lokalnego zgromadzenia szlacheckiego oraz angażował się w prace Trybunału Koronnego. Ponad dwudziestokrotnie przewodniczył obradom sejmiku zatorskiego, sześciokrotnie wybierano go deputatem na Trybunał, a dwukrotnie posłem na sejm¹⁶. Jako

⁹ BJ, rkps 5819.

¹⁰ BJ, rkps 5819, k. 1.

¹¹ BJ, rkps 5819, k. 3v. W zbiorach Archiwum Narodowego w Krakowie nie zachowały się do dzisiaj księgi grodzkie z tego okresu; Inwentarz zespołu nr 29/6.

¹² BJ, rkps 5819, k. 4–14.

¹³ BJ, rkps 5815–5822, 5824–5829.

¹⁴ Kwiatek A. 2020, s. 99.

¹⁵ W 1632 r. dzięki protekcji ówczesnego kanclerza wielkiego koronnego Jakuba Zadzika Pisarzowski uzyskał królewską nominację na urząd pisarza ziemskiego zatorskiego. Już osiem lat później, w 1640 r., sejmik zatorski mianował Jana jednym z kandydatów do objęcia sęstwa ziemskiego zatorskiego, obok: Hieronima Przerębskiego, Gabriela Palczowskiego i Marcina Raciborowskiego. Ostatecznie funkcję z nominacji królewskiej otrzymał Przerębski, a wakujące po nim stanowisko podsędka zatorskiego przejął Palczowski. Pomiedzy 1652 a 1655 r. Pisarzowski został mianowany sędzią ziemskim zatorskim. Mimo że w spisach urzędników województwa krakowskiego odnotowano, iż pełnił tę funkcję od 1652 r., to w aktach sejmików zatorskich z 8 lipca 1652 r. i 23 grudnia 1653 r. podpisywał się wciąż jako pisarz zatorski. Dopiero pod uchwałami z 12 lipca 1655 r. Pisarzowski, pełniący wówczas funkcję marszałka, figuruje jako sędzia ziemski zatorski; Kwiatek A. 2020, s. 102–105, przyp. 39.

¹⁶ Jan Pisarzowski sprawował funkcję sędziego Trybunału Koronnego aż sześciokrotnie, w kadencjach z lat: 1634/1635, 1638/1639, 1644/1645, 1648/1649, 1658/1659 oraz 1663/1664. Mimo że w spisach deputatów nie odnotowano nazwiska deputata z Zatora w kadencji 1648/1649, najprawdopodobniej był nim jednak Pisarzowski. W zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej zachował się list od Stanisława Lubomirskiego z 1648 r., w którym ówczesny wojewoda krakowski skłaniał Pisarzowskiego do przyjęcia funkcji deputata na zbliżającym się sejmiku zatorskim. Również Kazimierz Przyboś w biogramie Pisarzowskiego odnotował jego udział w obradach Trybunału Koronnego w 1649 r.; S. Lubomirski do J. Pisarzowskiego, 30 VIII 1648, [b.m.], BJ, rkps 5816, s. 306–307; Przyboś K. 1981; Deputaci. 2017a, s. 119, 145, 188, 215, 273; Deputaci. 2017b, s. 41; Kwiatek A. 2020, s. 107–116.

sędzia trybunalski zyskał popularność zarówno w gronie szlachty koronnej, jak i w kręgu najwyższej elity władzy, której przedstawiciele wielokrotnie wysyłali do niego listy z prośbami o poparcie w procesach toczących się przed sądem trybunalskim¹⁷. W latach czterdziestych zakupił wieś Głębowice, należąca do Andrzeja Poniatowskiego, którą uczynił swoją siedzibą. Ponadto Jan posiadał także jeden z działów rodzinnych Pisarzowic oraz część Laskowej¹⁸. Mimo zaangażowania w działalność na rzecz wielu członków elity Rzeczypospolitej — w tym samych monarchów — Pisarzowski nie doczekał się nominacji na wyższy urząd ziemski ani nie otrzymał w dzierżawę królewszczyzn. Jedyny potomek Jana, który dożył pełnoletności — syn Adam Maksymilian — poległ w 1657 r. podczas walk ze Szwedami¹⁹. Z tego względu spadkobiercami sędziego ziemskiego zatorskiego zostały wnuki jego brata Andrzeja — synowie i córki Stefana Pisarzowskiego i Marianny *de domo* Lipnickiej — Adam Jacek, Aleksander, Andrzej, Stefan, Zofia i Katarzyna²⁰. Zgodnie z wolą zmarłego funkcję opiekunów rodzeństwa sprawowali kanonik krakowski Tobiasz Zaboklicki oraz pisarz grodzki oświęcimski Piotr Siemieński²¹. Jak wspominał w *Informacji* Adam Jacek, ze względu na dzielącą ich odległość oraz własne obowiązki nie mogli oni jednak zapewnić Pisarzowskim stałego wsparcia²². Przewidując to, jeszcze przed śmiercią sędzia ziemski wyznaczył Adama Jacka oraz Aleksandra opiekunami młodszych braci²³. Pierwszy z nich po zakończeniu studiów w Akademii Krakowskiej zdecydował się porzucić plany kariery wojskowej, do której przygotowywał go przed śmiercią starszy krewny i skupić się na zarządzaniu rodzinnym majątkiem²⁴. Na kartach historii Adam Jacek zapisał się już nie jako działacz szlachecki, lecz zdolny poeta, którego twórczość przed kilkudziesięcioletni laty odkrył dla szerszego grona odbiorców Wacław Urban²⁵.

Najstarszy syn Stefana i Marianny zaczął rejestrować przychody i rozchody Pisarzowskich tuż po śmierci swojego wujecznego dziada²⁶. Potwierdza to sposób prowadzenia rachunków i dyspozycji, zbyt dokładny, aby mógł powstać niecałe trzy lata po śmierci Jana. Równocześnie nie należy całkowicie wykluczać, że wyliczenia Adama Jacka zostały przez niego częściowo sfałszowane, a wspominany dopisek sporządzono w celu zatarcia własnej nieuwagi bądź drobnej nieuczciwości. Główny spadkobierca sędziego zatorskiego w *Memoriale* podkreślał także trudną sytuację, w której miał się znaleźć razem ze swoim rodzeństwem w związku ze śmiercią ostatniego z krewnych. Tymczasem w zapiskach na kolejnych kartach tej samej książki odnotowano śmierć Marianny dopiero we wrześniu 1680 r.²⁷ Z pieniędzy otrzymanych w spadku po Janie Pisarzowskim Adam Jacek opłacił pogrzeb matki, spłacił jej długi oraz zaległą dziesięci-

¹⁷ Kwiatek A. 2022.

¹⁸ Przyboś K. 1981; Ferenc M. 2018, s. 153.

¹⁹ BJ, rkps 5815, k. 4; Kwiatek A. 2020, s. 100.

²⁰ BJ, rkps 5815, k. 4.

²¹ Zazwyczaj opiekunami nieletnich zostawali członkowie rodziny lub osoby godne zaufania czy posiadające wysoką pozycję w hierarchii społecznej; Popiołek B. 2009, s. 236. Być może wielokrotnie wspomniany w inwentarzu Piotr Siemieński (Siemoński) wywodził się z rodu pieczętującego się Leszczycem; Niesiecki K. 1841, s. 337. W tym samym herbarzu odnotowano także kanonika krakowskiego Tobiasza Zaboklickiego; Niesiecki K. 1845, s. 9.

²² BJ, rkps 5819, k. 1v.

²³ Adam Jacek oraz Aleksander zostali wyznaczeni tutorami (opiekunami) młodszych braci, chociaż w tekście rękopisu pierwszy z nich wspominał o kurateli: „Co sam agnovit w testamentie nieboszczyk dobrodziej, gdy i mnie, i jegomości panu Aleksandra, jako adultioribus, kuratorią zapisać iniunxit”; BJ, rkps 5819, k. 2. Jednakże kuratorzy sprawowali opiekę nad osobami chorymi umysłowo; Mazek D. 1999, s. 134.

²⁴ BJ, rkps 5819, k. 22v.

²⁵ Urban W. 1998; Urban W. 2002.

²⁶ Zob. przyp. 1.

²⁷ Marianna najprawdopodobniej zachorowała w czerwcu 1680 r., ponieważ pod tą datą w *Memoriale* znajduje się uwaga o tym, że Aleksander pojechał kupić rozmaryn, lawendę i inne zioła dla matki; BJ, rkps 5819, k. 54v.

nę, będącą przyczyną ekskomuniki nałożonej na wdowę po Stefanie²⁸. Do przepisania dawnych rachunków w grodzie oświęcimskim miały skłonić Adama Jacka zbliżający się termin podziału majątku pomiędzy dorastającym rodzeństwem oraz zarzuty wystosowane przez „niektórych ichmościów” (najprawdopodobniej młodszych braci lub osoby z ich otoczenia) o niewłaściwy sposób zarządzania spadkiem. Dla odparcia oskarżeń Adam Jacek kontrargumentował, że kierował się wolą zmarłego krewnego, przedstawioną w testamencie z 27 maja 1679 r. (niezachowanym do dzisiaj)²⁹. Równocześnie pośród przychodów nie uwzględnił swojego majątku otrzymanego po starszym krewnym, tłumacząc to oszczędnością miejsca³⁰. Jak dodawał z pewną dozą irytacji: „A jeżeli komu siłę by się zdało na moją ekspensę zostawać percepty, niech się rekoliguje, że to on nie robił dla mnie, a jam dla niego pracował i głowę suszył, czego by najęty urzędnik żaden nie uczynił, a podobno rzadki by się tego kłopotu podjął za pieniądze, mogąc bez niego żyć spokojnie”³¹.

Inwentarz rzeczy po Janie Pisarzowskim został przygotowany zgodnie z przyjętym zwyczajem, począwszy od wymienienia najcenniejszych przedmiotów zmarłego³². W związku z tym w pierwszej kolejności Adam Jacek wyszczególnił pieniądze, złote łańcuchy, manelki (bransolety) oraz guzy wysadzane drogimi kamieniami. Następnie srebro, w tym naczynia, broń białą, a także przedmiot do czyszczenia uszu, zębów i języka (sic!)³³, zegary³⁴, bogatą kolekcję odzieży paradnej i codziennej, obicia mebli, broń palną, a na końcu przedmioty codziennego użytku wykonane z cyny i miedzi. Cenniejsze mobilia zostały opisane bardzo dokładnie, natomiast tańsze jedynie odnotowano³⁵. W dyspozycji nie wymieniono mebli, zapewne dlatego, że uznawano je za przynależne do nieruchomości³⁶. Ponadto Adam Jacek wyszczególnił rzeczy oddane księdzu Zaboklickiemu. Być może kanonik krakowski należał do wspomnianych w *Informacji „ichmościów”*, narzekających na sposób zarządzania przez niego majątkiem, dlatego najstarszy syn Stefana i Marianny poprzez oblatę dokumentu w księgach relacji mógł chcieć pozbawić dalszych roszczeń do majątku po sędzim zatorskim wszystkie osoby przejawiające nim nadmierne zainteresowanie.

Tym, co wyróżnia prezentowany inwentarz od większości tego rodzaju dokumentów, za zwyczaj spisywanych w krótszym czasie po śmierci zmarłego, są nie tylko szczegółowy opis okoliczności związanych z jego powstaniem, w którym Adam Jacek tłumaczył przyczyny swojego postępowania, dokładna charakterystyka poszczególnych przedmiotów oraz informacje dotyczące podziału majątku, ale także uwzględnienie wartości mobiliów. Wyceny w spisach rzeczy pojawiały się bowiem rzadko, a ponadto — jak podkreślała Jadwiga Szyposz — były

²⁸ BJ, rkps 5819, k. 57–57v.

²⁹ BJ, rkps 5819, k. 3.

³⁰ BJ, rkps 5819, k. 3–3v.

³¹ BJ, rkps 5819, k. 3v.

³² Funkcjonowały dwa rodzaje inwentarzy. Według pierwszego modelu porządkowano spuściznę, rozpoczynając od najcenniejszych przedmiotów, zaś według drugiego spisywano rzeczy zgromadzone w poszczególnych pomieszczeniach. Pierwszy typ dominował w krajach niemieckich i wschodnioeuropejskich, z kolei drugi w Anglii, Francji i Niderlandach; Pośpiech A. 1981, s. 465; Główka D., Klonder A. 2003, s. 161; Mohrmann R.E. 2005, s. 139; Kicińska U. 2017, s. 462.

³³ Zob. przyp. 55.

³⁴ Użycie zegarów rozpowszechniło się na większą skalę dopiero w XVIII stuleciu, toteż wymieniona w prezentowanej dyspozycji całkiem spora kolekcja czasomierzy być może świadczy o zainteresowaniach Jana Pisarzowskiego; Dumanowski J. 2006, s. 169–170. Kolekcja sędziego ziemskiego zatorskiego jest wielkościami porównywalna ze zbiorem kasztelana rogozińskiego Christiana Kierskiego (zm. 1699), u którego odnotowano pięć zegarów; Pośpiech A. 1992, s. 77–81.

³⁵ Jak zauważył Jarosław Dumanowski, tańsze przedmioty zazwyczaj nie były dokładnie omawiane w inwentarzach; Dumanowski J. 2003, s. 268.

³⁶ Dumanowski J. 2006, s. 23–24.

zawyczaj zawyżane³⁷. W tym przypadku możemy przypuszczać, że Adam Jacek podał dosyć dokładne kwoty, uzyskane ze sprzedaży³⁸.

Prezentowana edycja tekstu źródłowego została przygotowana według instrukcji wydawniczej dla źródeł nowożytnych³⁹. W nawiasach kwadratowych oddano brakujące litery lub fragmenty wyrazów. Wtręty łacińskie oraz tytuły nagłówków zaznaczono rozstrzelonym drukiem. Wprowadzenie niniejszych zmian miało na celu umożliwienie sprawniejszego odczytania tekstu źródłowego.

ANEKS ŹRÓDŁOWY

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, rkps 5819, k. 15–30v.

Dyspozycja rzeczy

Inwentarzem osobliwym przy testamencie godnej pamięci JMP Jana na Pisarzowicach Pisarzowskiego, sędziego ziemskiego zatorskiego i oświęcimskiego, dziada i dobrodzieja mojego, specyfikowanych.

Złoto

Czerwonych złotych in specie, które liczyli IMP egzekutorowie i napisał swoją ręką ich liczbę JMP Piotr z Siemienic Siemieński⁴⁰, pisarz grodzki oświęcimski, w testamencie niebos[z]czykowskim (bo spatium od danego niebos[z]czyka JM było zostawione) sześćdziesiąt i dwa, uczyniło to moneta currentis sumę per florenos 12 rachując jeden (jako w prawie koronnym jest walor) złotych siedemset czterdzieści i cztery⁴¹. Jako się rozeszły te czerwone złote, choć patebit inferius w ekspensach, bo będę specyfikował, komu się dało co złotem, kiedy inszych pieniędzy nie było, ale i tu zaraz piszę. Dałem in pragmatissima necessitate księdzu plebanowi krzęcińskiemu⁴² zatrzymanej z Zelczyny⁴³ dziesięciny, o którą matka nasza godnej pamięci była ekskomunikowana i umarła in censuris. W ten czas tedy (bo nie było sposobu, a ksiądz denegabat sepulturam przez dwie niedziele) dałem osiemnaście czerwonych złotych in specie. Posyłałem też po dwakroć do Lublina panu Radzińskiemu po jednym. Ostatek żeniąc się⁴⁴, udałem na swoje ekspensa, którymi mnie po tym zrównali PP bracia młodszy, quod patebit z ekspensy obszerniejszej in fra. Teraz dla lepszego i snadniejszego rachunku kładę te sześćdziesiąt czerwonych złotych i dwa na summę currentis moneta, to jest złotych 744.

³⁷ Szyposz J. 1981, s. 350; Dumanowski J. 2006, s. 286.

³⁸ Zagadnienia wiarygodności szacunkowych wartości ruchomości oraz wyceny dóbr z inwentarzy mieszczkańskich były przedmiotem refleksji Andrzeja Klondera oraz Katarzyny Justyniarskiej-Chojak: Klonder A. 2000, s. 14–27; Justyniarska-Chojak K. 2020, s. 57–63. W przypadku szlachty omówienia tej problematyki podjął się ostatnio Jacek Pielas; Pielas J. 2021.

³⁹ Instrukcja. 1953.

⁴⁰ W oryg.: Piotr z Siemonic Siemoński; BJ, rkps 5819, k. 15.

⁴¹ Żabiński Z. 1981, s. 125.

⁴² Krzęcin — wieś w księstwie zatorskim, w której znajdowała się siedziba parafii; Słownik. 1902, s. 181, hasło: „Krzęcin”.

⁴³ Zelczyna — wieś w księstwie zatorskim, należąca do parafii w Krzęcinie; Słownik. 1895, s. 564, hasło: „Zelczyna”.

⁴⁴ Pierwszą żoną Adama Jacka była Teresa, córka Jacka Przerębskiego herbu Nowina; APwG, LM, k. 3; Byliński J. 1985, s. 746; Urban W. 2002, s. 7.

Łańcuszek złoty w kłódeczki⁴⁵, ten przy działach naszych w Krakowie, u JMP Piotra Siemieńskiego, pisarza grodzkiego oświęcimskiego die 12 maii 1682 anno wziął JMP Aleksander. Szacowany tamże był od złotników krakowskich na złotych sto siedemdziesiąt i jeden, groszy piętnaście.

Łańcuszków osiem. Dostały mi się z tej kompanii siedem, a JMP Aleksander ósmy przy tychże działach naszych. Szacowane były w tenże tam czas do złotników wszystkie osiem na złotych osiemset osiemdziesiąt.

Manelki złote z różnymi kamykami, przy działach tamtych dostały się mnie. Szacowane od złotników krakowskich na złotych pięćdziesiąt.

Guzów złotych sześć, w każdym być miało pięć rubinków według inwentarza, ale niedostało we wszystkich sześciu, musi być, że kiedyś wypadły albo też sub interregno (że tak rzekę) kto powymował, i to pewna, że niebos[z]czyk tych sukien nie rewidował, kiedy pisał inwentarze ultimate, tylko z starego inwentarza przepisywał⁴⁶. Te tedy według ordynacji testamentowej (jako i insze złoto, srebro, suknie, oprócz futer) sprzedane. A że nikt kupić nie chciał, częścią dla staroświeckiej roboty, częścią dla rozpadlin sztuką, przyszło wytopiwszy z nich воск, na którym były robione, poważyc. Ważył tedy każdy półtora czerwonego złotego koronnego złota, a czerwony złoty zapłacono per florenos novem.

Rubinek każdy, które są, przy mnie szacowano per florenum unum, uczyniłyby za 24 rubinków, ponieważ nie było sześciu, złotych dwadzieścia i cztery, za złoto facit fl. 81.

Guzów podobnych sześć, w każdym po pięć rubinków. Szacowane naprzód były od złotników krakowskich na sztukę, każdy na złotych dwadzieścia. Były przez pół roku u złotnika krakowskiego pana Krzysztofa Michałowskiego⁴⁷, aby je tak sprzedał, ale że się drogie zdały, musiał potem na każdym spuścić złoty jeden, oddał mi tedy za nie fl. 114.

Guzów złotych sześć, w każdym po pięć rubinach. Trzy były przepadnione dlatego, że bardzo cienko wybite na wosku. Kupił je Michałowski, złotnik krakowski, po szacunku, każdy per florenos dwanaście. Uczyniło tedy za te guzów sześć z rubinkami fl. 72.

Guzów złotych sześć z blachmalem⁴⁸, w każdym po jednym rubinku. Te przy działach wyżej mianowanych wziął JMP Aleksander, szacowano je na ten czas złotych sześćdziesiąt.

Guzików złotych sześć od kontusza letniego, sukiennego. Te według taksy sprzedane za fl. 60.

Guzików złotych sześć, bardzo cienkich i małych od delijki letniej, tabinowej. Według szacunku panów złotników dali za nie Żydzi fl. 40.

Guzów złotych sześć, w każdym po pięć turkusów. Te immediate przed działami naszymi dałem JMP pisarzowi oświęcimskiemu⁴⁹, aby był JMP ochotniejszy do pracy circa divisionem

⁴⁵ Według badań Stanisława Życińskiego złote łańcuchy należały do ozdób pojawiających się w inwentarzach szlacheckich częściej na początku XVII stulecia. Zapewne i egzemplarz, który odnotował Adam Jacek, został zakupiony przez jego wujecznego dziada przed laty bądź stanowił część majątku rodzinnego od dłuższego czasu; Życiński S. 1990, s. 172.

⁴⁶ Wzmiankowany „stary inwentarz” najprawdopodobniej nie zachował się.

⁴⁷ Krzysztof Michałowski — złotnik krakowski, ojciec profesora medycyny i matematyka Ignacego; Gajda Z. 1975, s. 651; Rok B. 2016, s. 25.

⁴⁸ Blachmal — ozdoba w postaci srebrnych lub złotych blaszek. Zob. https://sxvii.pl/index.php?strona=haslo&id_hasla=8101&forma=BLACHMAL# (dostęp 21.09.2023).

⁴⁹ W latach 1673–1706 urząd pisarza zatorskiego sprawował Samuel Russocki z Brzezia; Urzędnicy. 1990, s. 147, nr 689. Adam Jacek Pisarzowski najprawdopodobniej wspomina o Piotrze Siemońskim, ówczesnym pisarzu grodzkim oświęcimskim.

naszej substancyi, bo się nikomu darmo służyć nie chce według owego: *Aggravat ille labor quem premia nulla seguntur*. Szacowane były te guzy na złotych sześćdziesiąt.

Guzików złotych sześć miało być, ale przy inwentowaniu rzeczy ruchomych post obitum niebos[z]czyka zaraz nie było szóstego od kontusza sukiennego, grzbietami rysimi podszytego. Te według szacunku kupił szlachcic u złotnika krakowskiego Michałowskiego, u którego je był zostawił do sprzedania za fl. trzydzieści. Wziąłem tedy za nie te pieniądze, to jest fl. 30.

Guzików złotych z rubinkami osiemnaście. Te wziął JMP Aleksander przy działach naszych pomienionych. Szacowano je na ten czas złotych sto czterdzieści cztery.

Guzików dziewiętnaście złotych od żupana atłasowego, czarnego. Ważyły aureos osiem, czerwony złoty rachując per florenos 9, facit za te guziki sprzedane złotnikowi krakowskiemu według wagi i waloru złota koronnego w robocie fl. 72.

Krzyżyczek złoty z relikwiami. Ten wziął przy działach wyżej pomienionych w Krakowie JMP Stefan. Ważył ten krzyżyk czerwony złoty złota koronnego. Szacowany tedy był jako złoto koronne w robocie złotych dziewięć.

Summa summarum za sprzedane *circulus aureis* złoto wynosi fl. 1213.

Srebro

Miednica z nalewką, miejscami złocista, ważąca *marcas* czternaście, łotów trzy. Dostała się działem JMP Andrzejowi w Krakowie dwunastego dnia maja 1682. Szacowana tamże zaraz na złotych czterysta dziewięćdziesiąt i siedem, groszy dziewiętnaście.

Flasze dwie, wewnątrz złociste, z munsztukami, ważąca *marcas* piętnaście, łotów dziesięć. Wziął je JM ksiądz Tobiasz Zaboklicki, kanonik krakowski i zapłacił, o czym niżej, bo więcej srebra na się JM otrzymał i obicie jako egzekutor pierwszy testamentu.

Kufel półgarncowy, biały, ważący *marcas tres*, łotów cztery. Tenże JM ksiądz kanonik otrzymał.

Lichtarzów okrągłych dwa, ważących *marcas tres*, łotów cztery. Tenże JM otrzymał.

Czarkę jedną, białą, z dwóch, ważącą *marcam unam*, łotów dwanaście, tenże JM otrzymał. Ale o tym na drugiej stronie dla pamięci i snadniejszego porachowaniu percepty mojej i ekspensy notuję.

Memoralik

Rachunku JM księdza Tobiasza Zaboklickiego, kanonika krakowskiego, *ratione kupionego srebra i obicia burkatelowego*.

Wziął JM srebra tego wyżej mianowanego wszystkiego grzywien 23, łotów 14. Rachował JM grzywnę tylko per florenos 31. Przychodziła tedy suma od JM za to srebro i z łotami złotych polskich 740, groszy 18.

Płacił JM tak, co świadczy rachunek ręką samego JM pisany, u mnie będący. Odliczył mnie JM w Głębowicach naprzód fl. 400. Przez JMP Aureliana Zaboklickiego znowu fl. 80. Pannom zakonnym na potrzeby do obłóczyn panny Katarzyny, rodzonej naszej, w Krakowie do Świętej Trójcy, dał JM fl. 200.

Item teźże pannie Katarzynie po obłóczynach Anieli, dał JM fl. 70.

Do Wolbrama zatrzymanego widerkaufu pro 1679, dał JM za niebos[z]czyka posesji fl. 70.

Panom braci w Krakowie studiującym fl. 12.

Księdzu Rottermundowi, bernardynowi, legowanych testamentem niebos[z]czykowskim dał fl. 72.

Panu Stefanowi, najmłodszemu rodzonemu memu, w Krakowie studiującemu, pewnego czasu dał fl. 12.

Suma tedy wszystka wydatku tego fl. 914.

Superat zaś summę za srebro suma fl. 174.

Co się tak rozumieć ma, że JM nad srebro wyżej pomienione, wziął też i obicie burkatelowe, którego było bretów trzydzieści i pięć. I tylko by to na nie zbywała ta suma, to jest fl. 174. Nikt tego obicia nie taksował, aniśmy my go nie sprzedawali, JM za się racją daje, że mu wolno było jako egzekutorowi, ponieważ testament ordynował, wszystkie mobilia sprzedać oprócz futer, ale stet, że sprzedać, to przynajmniej iustum pretium dać było trzeba. JM zaś to ma pretensję, że srebra niedoważał zegar Trupia Głowa, legowana sobie w długi ośmiuset złotych od niebos[z]czyka dobrodzieja. O czym wszystkim pisał do mnie ręką swoją list JM, kiedym się obicia upomniał i rozgniewałem był się na JM. Miałem ja tedy do mego rejestra należną perceptę za to srebro sprzedane od mianowanego wyżej JM księdza kanonika fl. 486.

Srebro insze

Lichtarzów białych, płaskich, dwa, ważących marcas per florenos triginta tres szacowana jedna, dostały się działem JMP Stefanowi, rodzonemu najmłodszemu.

Czarka druga, srebrna, ważąca tylko grzywnę jedną, rachując per florenos 32 grzywnę, uczyniło za nią złotych 36. Kupił ją Michałowski, złotnik krakowski, za fl. 36.

Solniczka płaska, złocista, ważąca grzywnę jedną, łotów ośm. Temuż panu Michałowskiemu sprzedana za fl. 68.

Solniczka okrągła z tyżeczką ważąca grzywnę jedną, łotów 9. Tę szacowali przy działach naszych fl. osiemdziesiąt sześć. Dostała się w działem JMP Stefanowi.

Kubek złocisty, większy, ważący grzywnę i łotów dziewięć. Ten oddany w upominku JMP Szonowskiej⁵⁰, siostrze naszej na weselu.

Kubek złocisty, mniejszy, ważący grzywnę, szacowany w Krakowie przy działach naszych na złotych 38. Ten się dostał tamże zaraz JMP Stefanowi.

Nożyczki do świec dwoje. Ważyć miały łotów półczternasta. Wziął je tenże JMP Stefan za złotych 27.

Orzech indyjski z wierzchem, złocisty, grzywnien półtora. Ten proszony będąc od JMP Aureliana Zaboklickiego, abym mu syna do Chrztu Świętego trzymał, co zaraz było po śmierci niebos[z]czykowskiej, wziąłem nie tak dalece dla zwyczaju, jako dla tego, aby JMP był ohotniejszy do porady w gospodarstwie nam sierotom wszystkim młodym.

Strzemiona białe dwie, adziamskie⁵¹ ważące grzywnien 4, łotów 12. Grzywnę rachowano per florenos 32, sprzedałem i wziąłem za nie sumę fl. 152.

Dzwonek ważący łotów ośm. Wziął przy działach JMP Stefan. Szacowany był na złotych szesnaście.

⁵⁰ Zofia Szonowska, *de domo* Pisarzowska, jedna z dwóch córek Stefana i Marianny Lipnickiej; BJ, rkps 5815, k. 4; rkps 5819, k. 69.

⁵¹ Adziamski — perski.

Srebro hajduckie, pętlice, elfy⁵², pióra, ważące marcas sex, łotów cztery. Wziął sobie z sklepu jeszcze przed działami JMP Aleksander i dał z tego srebra rządzik sobie zrobić biały, puklasty anno domini 1680 Krzysztofowi Michałowskiemu, złotnikowi krakowskiemu.

Rynka biała nie ważyła tylko marcas duas per florenos duos et triginta. Zapłacił ją Michałowski ten złotnik i dał fl. 64.

Kusz biały, łotów dziesięć ważący per florenos duos. Wziął przy działach JMP Aleksander w złotych dwudziestu.

Kubeczek biały, ważący łotów tylko ośm. Otrzymał go JMP Aurelian Zaboklicki, prawie precario za fl. 16.

Łyżek stołowych dziesięć. JMP Aleksander w Krakowie studiujący z pany bracia młodszymi, kiedy pieniędzy nie stawało z domu, musiał sprzedać pięć w Krakowie panu Krzysztofowi Michałowskiemu za fl. 39. Ważyć miały grzywnę i łotów półczwarta. Szósta była u tegoż jego gości pana Aleksandra w zażywaniu. Siódma u JMP Andrzeja. Ósma u terazniejszej pani Szonowskiej, siostry naszej, dziewiątą zgubił chłopiec Kuderski młody jeszcze za życia niebos[z]czykowskiego jakoś, o dziesiątej nie wiem penitus, gdzie się podziała.

Łyżek kopytkowych trzy. Wiem, że kopytkowych tych łyżek ukradli w pogrzeb niebos[z]czykowski dwie, kiedy jedli osobno z pokoju JMP kasztelan oświęcimski⁵³ i JM ksiądz Rusocki, kanonik krakowski i kupa dworskich tamże się cisnęło, bo sine ordine pogrzeb odprawiony być musiał jako nieproszonych gości tractament, którzy tylko ipsa fama nie invitatoris byli zgromadzeni. O trzeciej zaś nie wiem, anim jej nie widział.

Łyżkę złocistą miałem ja w zażywaniu, potem i tę ukradli. Ważyła circiter łotów siedm. Łyżka z blachmalem, legowana testamentem JM ks. Tobiaszowi Zaboklickiemu, kanonikowi krakowskiemu i wziął ją JM, jako i insze legata.

Rządzik biały, miejscami złocisty. Rok blisko przedtem niebos[z]czyk dobrodziej mi go dał, gdy mnie począł sporządzać na usługę Rzeczypospolitej (której ja potem dla sieroctwa wielkiego i ruiny⁵⁴ wspólnej substancyjnej traktować nie mogłem, lubo miałem zawsze i mam ja voto et desideris), jako o tym świadczy w testamencie i wyprawę z łaski swojej ante ilios sump-tus, do wojska naznacza ex bonis communibus. Co teraz nic PP braci nie kosztuje, gdym musiał dla nich, że młodzi, młodo zostać gospodarzem.

Rządzik biały na kańczugu. Własny był czeladnika niebos[z]czykowskiego Wojnarowskiego, który furtonem reus uciekł, jako i od inszych rzeczy, tak i od tego. Była w nim grzywna srebrna, plus minus, ale mi go jeszcze za żywota niebos[z]czyk dał, bo mnie już sporządzał do wojska, jako sam świadczy w testamencie.

Szabla oprawna, złocista, alias ordynka, którą przez lat kilkadziesiąt za niebos[z]czykiem noszono, dla czego otarta i nadzażywana, że się nie mogła żadnemu z nas znieść, spodziewając się, że siłę ważyć będzie, kazałem srebro z niej zbić i zważyć, ale dla tego, że powlekane tylko żelazo było srebrem, ważyła łotów ośm i wziąłem za srebro fl.16.

Pałasz białoprawny alias koncerz usarski, ważący grzywien dwie, łotów ośm. Dostał się działem JMP Aleksandrowi w Krakowie, szacowany w tenże czas na złotych 80.

⁵² Elfy — najprawdopodobniej element ozdoby, być może były to tzw. trzęsida, ozdoby o wydłużonej ku górze formie, które posiadały luźno zawieszane perły i kamienie; Czarnowski S. 1986, s. 480.

⁵³ W latach 1658–1685 kasztelanem oświęcimskim był Paweł Stokowski; Urzędnicy. 1990, s. 140, nr 638.

⁵⁴ W oryg.: niny.

Pałasz drugi, białoprawy. Tenże JMP Aleksander dał w dodatku do konia gniadego JMP Aurelianowi Zaboklickiemu, jakom o tym wspominał w dyspozycji koni. Dał go tedy JMP Zaboklickiemu w złotych sześćdziesiąt.

Laski dwie, srebrem oprawne, wziął JM ksiądz Zaboklicki, kanonik krakowski.

Apteczkę srebrną na piżma tenże JM wziął. Instrument do zębów, uszu i języka skrobania tenże JM wziął⁵⁵.

Rurki do kryster nie masz, ale ta nie mogła wiele ważyć.

Rządzik na taśmie zielonej, wiadomo wszystkim, że był miedziany, czyli mosiądzowy, posrebrzany. Dalśmy go wszyscy zaraz po pogrzebie niebos[z]czykowskim, słudze jego jednemu Ocieskiemu niejakiemu. Summa summarum percepty za to wszystko srebro fl. 832.

Zegary

Zegar nazwany Trupia Głowa, srebrna i insze statuty, także z blachy srebrne z krucyfiksem srebrnym, ważyć miał fajnlību⁵⁶ nieodmiennie i nieomylnie grzywien dwadzieścia i jeden, łotów pięć. Krucyfiks na nim z węzem ważyć miał także fajnlību grzywien trzy, łotów trzynastie. Ten zegar testamentem legowany JMKs Zaboklickiemu, kanonikowi krakowskiemu w długi, to jest w osiemset złotych.

Zegar auszpurski, krucyfiks z kwadransami, szacowany w Krakowie na złotych półtorasta. Zostawiłem go tedy u pana Grzegorza Dudkowicza, zegarmistrza krakowskiego⁵⁷, aby go sprzedał, któremu z IM prałatów, ale kupca przez rok cały nie było. Wychędożył go tedy i ponaprawiał w tym czasie, do której naprawy chciał złotych dwadzieścia i cztery. A że pieniądze były potrzebniejsze, on że sam na ostatek po roku roboty nie rachując, dał i zań na widerkauffu fl. 124.

Zegar wieżyczka z ekscytarzem, auszpurski. Darowany od nas JMP podsędkowi zatorskiemu⁵⁸ w pretensjach, które lubo były niesłuszne, atoli zabiegając kosztem prawnym, które ab iniquis vexatoribus pochodzą, musieliśmy to uczynić JMP Aleksandrem obydwą.

Zegarek okrągły, stołowy, legowany testamentem JM księdzu Pawłowi Zaurowiczowi, plebanowi głąbowskiemu naonczas, który niebos[z]czyka na śmierć dysponował.

Zegar ścienny, valoris złotych dwadzieścia circiter. Jest u księdza prebendarza oświęcimskiego, u którego zawsześmy stawali, póki jeszcze był proboszczem szpitalnym, wolno się go upomnieć kto chce, bo tylko jest sposobem pożyczonym.

Zegar na wieżyczce zamkowej, zły, potrzebowałby kosztu na reparację, jest po dziś dzień, jak był, ale nie bije.

Pektoralik ze dzwonkiem jeden. Odkazany testamentem JM księdzu Zaboklickiemu, kanonikowi krakowskiemu.

⁵⁵ Wśród rzeczy luksusowych, przywoływanych w inwentarzach mobiliów szlachty wielkopolskiej z XVII w., Andrzej Pośpiech wymienił „od uszu i zębów koral ze srebrem”, konstatując, że w żadnym z analizowanych źródeł nie zetknął się z przedmiotem o „tak jasno i bez żenady ujawnionym podwójnym przeznaczeniu”. Najprawdopodobniej, jak pisze dalej Pośpiech, miał on pełnić funkcję amuletu i chronić przed bólem; Pośpiech A. 1992, s. 8. W świetle dyspozycji rzeczy po Pisarzowskim możemy jednak przypuszczać, że zarówno wymieniony „koral” jak i „instrument” służyły celom higienicznym.

⁵⁶ W oryg. fandilību, z niem. „dobrej wagi”.

⁵⁷ Grzegorz Dudkowicz (Dutkowicz) — zegarmistrz z Krakowa, jeden z mistrzów w tym fachu, odnotowany w księgach cechowych obok Szymona Beynera i Jana Witrołowicza; Siedlecka W. 1974, s. 76.

⁵⁸ W spisie deputatów brakuje nazwiska podsędku zatorskiego od 1667 do 1765 r.; Urzędnicy. 1990, s. 150.

Pektoralik drugi ze dzwonkiem. Odkazany także testamentem JMP pisarzowi grodzkiemu oświęcimskiemu.

Pektoralik głuchy. Daliśmy go wszyscy zaraz po śmierci niebos[z]czykowskiej JMP Teresie Mstowskiej, zakonnicy s. Dominika klasztoru Przenajświętszej Trójcy krakowskiego, ciotce naszej, aby łaskawsza była przy obłóczynach następujących na siostrę naszą pannę Katarzynę, a potem Anielę⁵⁹. Summa summarum perceptę z zegarów fl. 124.

Suknie

Kontusz tabinowy, sobolami podszyty. Czarny wierzch ten tabinowy już był stary⁶⁰ i popadany, szacowano go tedy na złotych dwadzieścia i cztery i tak go też zapłacili Żydzi, bo się żadnemu z nas nie zszedł, a srodze był złały. Wziąłem tedy za niego od Żydów fl. 24. Sobole spod niego wziął JMP Stefan przy dziale naszym w złotych 250, bo tak były od kuźnierców szacowane.

Kontusz tabinowy, czarny, nóżkami rysimi podszyty, z ferezjej znać przerobiony. Wierzch ten gorszy jeszcze niż pierwszy i krótszy, szacowany na złotych osiemnaście i tak też Żydom przedany. Wziąłem tedy fl. 18. Rysie spod niego wziął JMP Aleksander przy dziale, srodze zleżałe i poklejone, szacowane na złotych sto pięćdziesiąt.

Kontusz sukienny, czarny, koszykowy, także rysy. Wierzch z niego, zapłacił pan Gomolewski z uproszeniem i dał złotych 30. Rysie spod niego wziął JMP Andrzej przy działach, szacowane na złotych sto i trzydzieści.

Kontusz kamlotowy, nóżkami sobolimi podszyty. Ten oraz z futrem przy działach wziął JMP Andrzej. Futro szacowane na złotych sto a wierzch na złotych osiemnaście.

Delijka tercanelowa, nóżkami rysimi podszyta. Tę także oraz z wierzchem przy działach wziął JMP Stefan. Futro szacowane złotych dziewięćdziesiąt a wierzch na złotych dwadzieścia i cztery.

Kontusz atlasowy, dzikowy, pupkami sobolimi podszyty. Wierzch przedany Żydom według taksy krawców krakowskich za złotych pięćdziesiąt i pięć. Futro, najpierw u mnie było w zażywaniu rok jeden, potem u JMP Aleksandra dwie lecie, potem JMP Stefan zażywał, a na koniec JMP Andrzej go ma. Wziąłem tedy za ten kontusz atlasowy fl. 55.

Kontusz sukienny, półgranatni, czarny, z czerwonego farbowany i przerabiany z ferezjej, nie pamiętam komuśny go darowali, ale zda mi się, że księdzu Sznajdrowiczowi, plebanowi terazniejszemu starowiejskiemu, który był na ten czas wikarym głąbowskiem i nieboszczyka do skonu ostatniego pilnował. Futro spod niego grzbietowe rysie, dostało mi się działem. Szacowane na złotych osiemdziesiąt.

Kontusz forszatowy, czarny, białymi zającami podszyty. Stary już był i łatany, na codzienną pracę od nieboszczyka zażywany, cessit panu Gomolewskiemu za złotych osiemnaście cum consensu nas wszystkich, ratione prac jego et consiliorum. Wziąłem tedy za kontusz fl. 18.

Kontusz sukienny, tuzinkowy, szary od grzbietów lisich, temuż cessit za złotych dwanaście z tychże respektów 12. Futro zaś grzbietowe, lisie księdzu Pawłowi Zaurowiczowi, plebanowi głąbowskiemu dane we dwudziestu złotych, co było ad rationem legowanych złotych pięćdziesiąt o czym niżej.

⁵⁹ Katarzyna — druga córka Stefana i Marianny; BJ, rkps 5815, k. 4.

⁶⁰ Jak zauważył Andrzej Pośpiech, w inwentarzach często wymieniano rzeczy stare lub zniszczone, nawet w przypadku zamożniejszej szlachty. Ponadto przymiotnik „stary” jest czasem utożsamiany ze „staroświecki”; Pośpiech A. 1996, s. 381–383.

Katanka kamlotowa, gronostajami starymi, wytartymi bardzo, podszyta, darowana panu Gomolewskiemu od nas wszystkich, jako staremu słudze niebos[z]czykowskiemu.

Guzików od niej osiemnaście srebrnych, złocistych. Szacowano przy działach na złotych szesnaście, wziął je JMP Stefan przy tychże działach naszych w złotych szesnastu.

Katanka tabinowa, letnia, zła, popadana, szacowana od krawców krakowskich na złotych piętnaście, ale i tego dać nie chciano za nią, dano tedy tylko fl. 12.

Kontusz sukienny, letni, znać że z ferezzej był zrobiony, nadchodzony dobrze i nadpsowany. Dany ten był zaraz po śmierci niebos[z]czykowskiej panu Duniczowi, inspektorowi PP młodszych, in vim kontentaczej z pozwoleniem samych IMP młodszych.

Delijka aksamitna, letnia, czarna, także z ferezzej, bardzo wytarta. Taksowana była od krawców na złotych dwadzieścia cztery, ale tego nie chciał nikt dać za nie. Dali tedy Żydzi na koniec fl. 20.

Kontusz srebrny, tuzinkowy, letni. Dany Bobrowickiemu, słudze niebos[z]czykowskiemu w złotych piętnastu. Wziąłem tedy za niego sumę fl. 15.

Delijka jelenia, stara, kupiona od pana Gomolewskiego za fl. 60.

Katanka dymowa, obłoczysta, zającami szarymi podszyta, darowana panu Gomolewskiemu od nas wszystkich.

Żupan atłasowy, czarny, stępowany, stary, podarty, szacowany na złotych piętnaście. Wziąłem za niego też sumę, to jest fl. 15.

Żupan tabinowy, czarny, taksowany na złotych trzydzieści i sześć. Wziąłem zań tylko złotych fl. 33, [groszy] 15.

Żupan tabinowy, brunatny, taksowany na złotych pięćdziesiąt. Wziąłem zań fl. 49.

Żupan atłasowy, brzoskwiniowy, schodził JMP Stefan, bo ledwie na niego się zdał, gdyż wszystkie suknie niebos[z]czykowskie były krótkie, według dawnego stroju.

Żupan kitajkowy, szary w paski, bardzo już popadany i tylko podszewkę dobrą mający, to jest kier⁶¹, daliśmy wszyscy panu Marcinowi Jagockiemu, mieszczaninowi kętyckiemu, dobremu przyjacielowi niebos[z]czykowskiemu.

Żupan dymowy, błękitny, daliśmy wszyscy panu Nideckiemu, którego niebos[z]czyk dobrodziej mianował w testamencie za administratora substancji naszej i był po tym nim.

Żupan dymowy, szary, powszedni, niebos[z]czykowski. Wziął go Piechowicz, wyrostek, zaraz po śmierci, który o wszystkim u niebos[z]czyka wiedział.

Koszulka karmazynowa, kwiatami złotymi przerabiana, jest u mnie w schowaniu.

Czapki dwie sobole: jedną ja wziąłem, a drugą JMP Aleksander do chodzenia.

Czapka aksamitna, czerwona, z ogonkami, nie mogę wiedzieć, na co się obróciła.

Czapki dwie drugie, ogonkowe, stare. Od tych odpruły się ogonki i daliśmy ich PP siostrom rezydującym naówczas w Głębowicach, zaraz po śmierci, to jest pani Szonowskiej terazniejszej i pani Anieli jeszcze na świecie będącej. Wierzchy wziął JMP Aleksander.

Czapkę wydrzaną daliśmy JMP panu Aurelianowi Zaboklickiemu, bo o nią prosił.

Czapkę szarą, tuzinkową, lisią, daliśmy Bobrownickiemu, słudze niebos[z]czykowskiemu.

Szyszak wydrzany, grzbietami lisimi podszyty, wziął JMP ksiądz Zaboklicki, kanonik krakowski.

⁶¹ Wykonaną z kiru.

Szyszaki drugie dwa, nie pamiętam kto pobrał, zda mi się, że jeden wziął JMP pan Siemoński, pisarz grodzki oświęcimski.

Rękawy, rękawice, rękawiczki pobrał JMP ks. kanonik przy inwentowaniu.

Płotek podróżny, czerwony, adamaszkowy, ledwie go co zażył JMP Aleksander.

Płotek atlasowy, czerwony, wzięła panna Zofia, rodzona nasza, według ordynacji testamentowej.

Płotek czerwony, falendyszowy, nowy, materac i wał, jeszcze za żywota swego dał mi go niebos[z]czyk dobrodziej i jam na nim zawsze sypiał.

Kołdra czerwona, adamaszkowa, z wiśniowemu bretami jako i inne ad mundum muliebrem mobilia chusty i powłoki pobrała zaraz po śmierci panna Zofia według woli testamentowej.

Zasłony obydwie też panna siostra wzięła.

Materac czerwony z żupana aksamitnego starego przerobiony i drugi sukieny, karmazynowy, zażywany za pisaniem JMP Aleksandra, rezydującego w Krakowie z pany młodszymi na naukach: posłałem był do zażywania panów młodszych. Casus tulit, że na przegiński las szedł z nimi Wojciech Miczek, wójt na ten czas głąbowski, gdzie mu zastąpili hultaje, i te materace, i jego własnych złotych sześćdziesiąt, co na koniu niósł do Krakowa, zabrali, nad to na śmierć jego zbili. Przepadły tedy tak te materace.

Materac falendyszowy, czerwony, jakom już nadmieniał, dał mi nieboszczyk in medi ate przed śmiercią.

Poduszki trzy tercjanelowe wzięła panna Zofia, siostra nasza, z innymi rzeczami.

Ubiory co stare rozdaliśmy czeladzi, a nowsze samiśmy zażyli.

Summa summarum percepta za suknie wszystkie fl. 301, [groszy] 15.

Po sumowaniu provenit fl. 30 jeszcze do przeszłej tej sumy.

Obicia

Obicie adamaszkowe⁶², etc., etc., sam niebos[z]czyk dobrodziej, jako w testamencie ręką swoją poprawiał, albo raczej w inwentarzu alienował jeszcze za żywota, to jest sprzedał w Krakowie przez ręce pana Szydłowskiego, inspektora naonczas panów braci młodszych.

Obicie burkatelowe, żółte bryty z strysami czerwonymi, jakom już wyżej nadmieniał, wziął JM ksiądz Zaboklicki, kanonik krakowski, zaraz z obłóczyn panny Katarzyny.

Kobiercy wszystkich numero jedenaście. Wzięli sześć PP bracia młodszy, każdy po parze, a u mnie ich zostało pięć, wszystko stare były i łatanne. Są w zażywaniu u mnie jako tamte u panów braci.

Kobierzec półjedwabny, piękny, na stół jest, ale i ten stary i nadbutwiały.

Kobierca półjedwabnego, drugiego nie widziałem nigdy, ani o nim nie wiem.

Kilimów perskich także starych, włosianych, cztery. Dwa wzięła była, panną jeszcze zostając, pani terażniejsza Szonowska, do klasztoru się wybierając i ma je do tego czasu w Zelczynie na ścianie, a drugie dwa wziął był JMP Stefan najmłodszy, wybierając się do Pisarzowic, i są tam jeszcze u JMP Andrzeja.

⁶² Według Janiny Gostwickiej szczególnie w XVIII stuleciu rozpowszechniło się użycie adamaszku i brokateli do obijania mebli; Gostwicka J. 1965, s. 35.

Kilim turecki, pstry. U mnie jest w zażywaniu.

Kilim czerwony na stół i drugi starszy wziął pan Aleksander, kiedy się wyprawiał do obozu.

Sukno czerwone na stół, długie, poprzerabiało się było na płaty, bo go mole bardzo były popsowały, a nie tylko sztukowane było, ale podziurawione, bo to jeszcze z skarbcza pana Porębskiego, kasztelana zawichojskiego⁶³ tu, było, mogło być lat koło stu. Proste tuzinkowe, drugie sukno krótkie spalili byli chłopcu na stoliku stoczkiem.

Obicie skórzane, jeszcze jest w Głębowicach na ścianach, jako było za niebos[z]czyka.

Spalery włoskie, także są, jako były na ścianach, tylko dwie nowsze wziął do zażywania JMP Aleksander do Pisarzowic.

Strzelba

Hakownice według ordynacji testamentowej oddane na górę częstochowską i z inszą strzelbą większą, mурową.

Strzelba insza ręczna jest, prócz tych sztuk, które byli pobrali rozjeżdżając się panowie bracia młodszy.

JMP Aleksander muszkietów dwa alias janczarkę jedną, nabijaną trochę srebrem w rurze.

JMP Andrzej fuzyję jedną i guldynek dwie.

JMP Stefan bandoletów dwa i fuzyję jedną.

Kuderskiemu darowaliśmy wszyscy bandolet jeden, ten co z nim siadał na poczcie pod Beresteczkiem⁶⁴, bo nas prosił on na pamiątkę prac swoich, jako stary sługa.

Ptaszą rusznicę darował mi nieboszczyk jeszcze za żywota i dla mnie właśnie kazał ją kupić w Bielsku.

Pistolety były kołowe, staroświeckie, nikomu na nic zejść się nie mogły i popsowane, nie pamiętam jako się obróciły, musieliśmy je czeladzi rozdać.

Cyna

Zaraz po działach naszych, kiedy się rozjeżdżali panowie bracia, każdy do swego folwarku, wzięli sobie każdy po tuzinie półmisków [po dziesięć półmisków]⁶⁵, po dwie przystawice⁶⁶. JMP Aleksander dwie misy, panowie młodszy po jednej, a wybrali jeszcze co lepszej cyny. Talerze także rozebrali cynowe co lepsze, bo jako półmiski, tak i talerze poobrywane były na poły jako stare, od dawnego zażywania [talerzy po sześć]⁶⁷.

Flasze cynowe wielkie dwie są i mała jedna, garncowa u mnie, druga mała u JMP Andrzeja, a trzecią małą, kwartową, okradziono w spiżarni.

Dzbanek z wieczkiem zamieniłem za lichtarze sobie, bo już bardzo oberwany i podziurawiony był.

Miednicę z nalewką wziął JMP Andrzej [1685]⁶⁸.

⁶³ W latach 1625–1636 urząd kasztelana zawichojskiego sprawował Mikołaj Porębski h. Kornicz; Urzędniczy. 1993, s. 163, nr 1341.

⁶⁴ Być może chodziło o poczet wystawiony przez Jana Pisarzowskiego.

⁶⁵ Dopisek na marginesie strony.

⁶⁶ Przystawice — najprawdopodobniej tzw. przystawki.

⁶⁷ Dopisek na marginesie strony.

⁶⁸ Dopisek na marginesie strony.

Lichtarzów tylko dwa mam, drugie rozebrali panowie bracia, albo też goście, kiedy bywali, różni rozkradli.

Moździerze są przy mnie.

O miednicy mosiądzowej wcale nie wiem, musiano ją zaraz ukraść przed pogrzebem i o lichtarzach także nie wiem. Ostatek usu cotumptum communi.

Miedź

Kocioł browarny, napisany nowy, a jam od niego dał naprzód in anno 1684 w Kętach złotych 24. Drugi raz in anno 1685 w Krakowie, bo go już w Kętach nie można naprawić, złotych 36. Wszak znać co za blachę przybijano w Krakowie.

Kocioł do chust warzenia jest przy mnie.

Kocioł do bielienia płótna JMP Stefan wziął do Pisarzowic i obrócił go do ważenia piwa, a teraz jest u JMP Andrzeja tamże w browarze.

Garniec gorzałczany jeden wziął JMP Andrzej na rytę sobie, a drugi mnie został, zły, wypalony, nie można w nim palić gorzałki, a potem go ukradziono. Jam kupił za moje własne pieniądze jeden nowy garniec za złotych 80, a drugi mniejszy za złotych 42.

Alembik z pokrywką wziął JMP Andrzej.

Kociołki rybne, wyjeżdżając do obozu panowie młodszy pod Wiedeń, rozebrali, drugie też przy mnie zostały. Insze wszystkie utensilia consumuntur.

Że taka była dispositia mobilia zeznaje Andrzej Pisarzowski⁶⁹.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

APwG [Archiwum Parafialne w Głębowicach], LM [Liber mortuorum ab anno 1679].

BJ [Biblioteka Jagiellońska w Krakowie], rkps 5815, 5816, 5819.

Pomoce archiwalne

Inwentarz zespołu nr 29/6. Archiwum Narodowe w Krakowie, Inwentarz zespołu: Księgi grodzkie oświęcimskie, 1598–1784.

Źródła i opracowania publikowane

Achremczyk Stanisław. 1986. *Inwentarz ruchomości pozostałych po śmierci biskupa warmińskiego Andrzeja Chryzostoma Zaluskiego*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, 30, 3–4, s. 147–165.

Byliński Janusz. 1985. *Przerębski (Przerembski) Hieronim h. Nowina (zm. 1652)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, 28, 4, red. E. Rostworowski, Wrocław, s. 745–746.

Chodyński Antoni Romuald. 2003. *Obyczajowość polska w świetle inwentarzy Czapskich herbu Leliwa z pierwszej połowy XVIII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 51, 2, s. 277–291.

Czarnowski Stanisław. 1986. *Ozdoby złotnicze w męskim stroju polskim*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 34, 3, s. 477–484.

Danowska Ewa. 2008. *O rzeczach doczesnych księdza kanonika. Inwentarz pośmiertny Michała hrabiego Ankwicza z 1786 r.*, „Nasza Przeszłość. Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce”, 110, s. 107–127.

⁶⁹ Dopisano innym charakterem pisma, najprawdopodobniej ręką Andrzeja Pisarzowskiego.

- Danowska Ewa. 2019. *Jana Miłoszewskiego dobytek doczesny. Inwentarz pośmiertny małopolskiego szlachcica z 1725 r.*, „Krakowski Rocznik Archiwalny”, 25, s. 131–154, <https://www.ejournals.eu/KRA/2019/XXV/art/19094/> (dostęp 27.09.2023).
- Deputaci. 2017a. *Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, 2, 1621–1660*, oprac. D. Kupisz, Warszawa.
- Deputaci. 2017b. *Deputaci Trybunału Koronnego 1578–1794. Spis, 3, 1661–1700*, oprac. L.A. Wierzbicki, Warszawa.
- Dumanowski Jarosław. 2003. *Inwentarze wielmożnych i urodzonych. Konsumpcja szlachty wielkopolskiej w XVIII w.*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 51, 2, s. 261–276.
- Dumanowski Jarosław. 2006. *Świat rzeczy szlachty wielkopolskiej w XVIII wieku*, Toruń.
- Dziembowski Piotr Maciej. 2001. *Inwentarz pośmiertny Baltazara Dziembowskiego z 1671 roku*, „Genealogia. Studia i materiały historyczne”, 13, s. 129–132.
- Dziembowski Piotr Maciej. 2021. *Spis rzeczy pozostałych po śmierci Augustyna Jakuba Działyńskiego, wojewody kaliskiego z dnia 5 czerwca 1759 roku*, „Studia Pelplińskie”, 55, s. 73–98, <https://doi.org/10.12775/SPLP.2021.004>
- Ferenc Marek. 2018. *Dzieje Oświęcimia i ziemi oświęcimskiej od 1564 do 1772 roku*, [w:] *Oświęcim. Miasto pogranicza*, 1, red. B. Czwojdrak, K. Miroszewski, P. Węcowski, Warszawa, s. 133–177.
- Figurniak Magdalena Liliana. 2014. *Ego-Documents in the Correspondence of the Zamoyski Family from the Period of the Chancellor Line (Jan ‘Sariusz’, Tomasz, Jan ‘Sobiepan’ Zamoyski)*, [w:] *SELBSTZEUGNISSE im polnischen und deutschen Schriftum im Spätmittelalter und in der Frühen Neuzeit (15.–18. Jahrhundert)*, red. R. Skowrońska i in., Toruń, s. 181–195.
- Follprecht Kamila. 2008. „*Nie dać ginąć szczątkom dawnych piśmienniczych pamiątek*”. *Dyrektorzy Archiwum Państwowego w Krakowie XIX–XXI w.*, Kraków.
- Gajda Zdzisław. 1975. *Michałowski (Michałowski) Ignacy Paweł (zm. 1739)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, 20, red. E. Rostworowski, Wrocław, s. 651–652.
- Główka Dariusz, Klonder Andrzej. 2003. *Inwentarze mienia w badaniach kultury Europy od średnowiecza po nowożytność*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 51, 2, s. 157–176.
- Gostwicka Janina. 1965. *Dawne meble polskie*, Warszawa.
- Instrukcja. 1953. *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych: od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wrocław.
- Justyniarska-Chojak Katarzyna. 2020. *Inwentarze pośmiertne z małych i średnich miast Małopolski (w XVI–XVIII wieku)*, Kielce.
- Kaczorowski Włodzimierz, Szczerbik Zbigniew. 2004. *Inwentarz mienia po Stanisławie Kozuchowskim, sędzi grodzkim wieluńskim, z 1768 roku*, „Rocznik Wieluński”, 4, s. 217–239.
- Kicińska Urszula. 2017. *Splendory domowe w staropolskich inwentarzach ruchomości*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 65, 4, s. 461–470, <https://journals.iaepan.pl/khkm/article/view/982/2259> (dostęp 27.09.2023).
- Klonder Andrzej. 2000. *Wszystka spuścizna w Bogu spoczywającego. Majątek ruchomy zwykłych mieszkańców Elbląga i Gdańska w XVII wieku*, Warszawa.
- Krakowski Stanisław. 2007. *Dwóch przedstawicieli zamożnej szlachty wielkopolskiej z drugiej połowy XVIII wieku w świetle inwentarzy i relacji pamiętnikarskiej (Leon Raczyński i Józef Radoliński)*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 55, 2, s. 177–187.
- Kus Józef. 2018. *Inwentarz rzeczy pozostałych po stolniku przemyskim Jerzym Wołodajowskim z 1674 roku*, „Studia Archiwalne”, 5, s. 211–228, <https://www.ejournals.eu/Studia-Archiwalne/2018/5-2018/art/20007/> (dostęp 27.09.2023).
- Kwiatek Agata. 2020. *Przyczynek do biografii Jana Pisarzowskiego z Pisarzowic, pisarza i sędziego ziemskiego zatorskiego oraz sześciokrotnego deputata do Trybunału Koronnego*, [w:] *Dwory i życie dworskie w nowożytnej Europie (XVI–XVIII w.)*, red. P. Kuc, Kraków, s. 95–116.
- Kwiatek Agata. 2022. *Listy Wazów do pisarza i sędziego ziemskiego zatorskiego Jana Pisarzowskiego (1599–1679)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne”, 149, 2, s. 391–404, <https://doi.org/10.4467/20844069PH.22.020.15680>

- Mazek Dorota. 1999. *Kuratela nad osobami chorymi psychicznie w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII w.*, „Przegląd Historyczny”, 90, 2, s. 131–149.
- Mohrmann Ruth E. 2005. *Pośmiertne inwentarze mienia — krytyka źródła, problemy badawcze*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 53, 2, s. 137–146.
- Niesiecki Kacper. 1841. *Herbarz polski*, 8, Lipsk.
- Niesiecki Kacper. 1845. *Herbarz polski*, 10, Lipsk.
- Penkała-Jastrzębska Anna. 2020. *Mit srebrnej łyżeczki? Przedmioty prestiżowe w szlacheckich inwentarzach majątkowych z ksiąg grodzkich województwa krakowskiego w czasach saskich*, „Kwartalnik Historyczny”, 127, 1, s. 33–62, <https://doi.org/10.12775/KH.2020.127.1.02>
- Pielas Jacek. 2004. *Majątek ziemski i ruchomy zamożnej szlachcianki w końcu XVI wieku. Przyczynę do dziejów wygasłej linii Tarłów herbu Topór*, „Między Wisłą a Pilicą. Studia i materiały historyczne”, 5, s. 307–315.
- Pielas Jacek. 2013. *Podziały majątkowe szlachty koronnej w XVII wieku*, Kielce.
- Pielas Jacek. 2015. *Inwentarze pośmiertne ruchomości szlachty sandomierskiej z XVI–XVIII wieku — perspektywy i problemy metodologiczne przygotowywanej edycji źródłowej*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 63, 4, s. 629–635.
- Pielas Jacek. 2021. *Taksy mobiliiów szlacheckich z krakowskich ksiąg grodzkich z końca XVII i początku XVIII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 69, 3, s. 385–396, <https://doi.org/10.23858/KHKM69.2021.3.007>
- Popiołek Bożena. 2005. „Manelek dwie i perel sznurów cztery”. *O szlacheckich inwentarzach posagowych i pośmiertnych z XVIII w.*, „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica”, 4, s. 166–173, <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/6673/AF028-12--Manelek-dwie-i-perel--Popiolek.pdf?sequence=1> (dostęp 27.09.2023).
- Popiołek Bożena. 2009. *Woli mojej ostatniej testament ten... Testamenty staropolskie jako źródło do historii mentalności XVII i XVIII wieku*, Kraków.
- Pośpiech Andrzej. 1981. *Majątek osobisty szlachcica w świetle wielkopolskich pośmiertnych inwentarzy ruchomości z XVII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 29, 4, s. 463–482.
- Pośpiech Andrzej. 1992. *Pulapka oczywistości. Pośmiertne spisy ruchomości szlachty wielkopolskiej z XVII wieku*, Warszawa.
- Pośpiech Andrzej. 1996. *Rzeczy stare w pośmiertnych szlacheckich inwentarzach ruchomości z XVII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 44, 4, s. 377–385.
- Przegiętka Marcin. 2007. *Przedmioty niezwykłe i typowe w osiemnastowiecznych spisach mobiliiów. Inwentarz ruchomości podkomorzego wschowskiego Ignacego Niezychowskiego*, „Historia i Polityka”, 6, s. 9–24, <https://doi.org/10.12775/HiP.2007.001>
- Przyboś Kazimierz. 1981. *Pisarzowski (Pisarzewski) Jan h. Starykoń (zm. ok. r. 1679)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, 26, red. E. Rostworowski, Wrocław, s. 552–553.
- Przyboś Kazimierz, Walaszek Adam. 1977. *Reprezentacja sejmowa województwa krakowskiego w XVII wieku*, „Studia Historyczne”, 20, 3 (78), s. 377–401.
- Puszka Alicja. 1991–1992. *Ubiory szlachty powiatu lubelskiego w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku w świetle inwentarzy pośmiertnych z lat 1663–1778*, „Roczniki Humanistyczne”, 39–40, 2, s. 63–80.
- Rok Bogdan. 2016. *Kalendarze wydawane przez Ignacego Michałowskiego, medyka krakowskiego, w pierwszej połowie XVIII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 64, 1, s. 25–33.
- Rozsak Stanisław. 2013. *Ego-documents — some remarks about Polish and European historiographical and methodological experience*, „Biuletyn Polskiej Misji Historycznej”, 8, s. 27–42, <http://dx.doi.org/10.12775/BPMH.2013.001>
- Siedlecka Wiesława. 1974. *Polskie zegary*, Wrocław.
- Słownik. 1895. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. B. Chlebowski, 14, Warszawa.
- Słownik. 1902. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. B. Chlebowski, 15, 2, Warszawa.

- Suska Paweł. 2010. *Wojewoda czernihowski Józef Remigian Potulicki — sylwetka wielkopolskiego miłośnika cudzoziemszczyzny w świetle inwentarza ruchomości z 1735 roku*, „Wiek Oświecenia”, 26, s. 39–67.
- Szyposz Jadwiga. 1981. *Odzież szlachty w świetle inwentarzy ruchomości zawartych w aktach grodzkich i ziemskich województwa krakowskiego z lat 1645–1670*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 29, 3, s. 349–364.
- Trzeciakowski Tomasz. 2010. *Żyd, neofita, szlachcic. Inwentarz ruchomości Ludwika Zwolińskiego z 1786 r.*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 58, 3–4, s. 387–393.
- Urban Waław. 1998. *Adam Jacek Pisarzowski — dane biograficzne*, [w:] Adam Jacek Pisarzowski, *Poezje*, wyd. J.S. Gruchała, W. Urban, Kraków, s. 5–7.
- Urban Waław. 2002. *Adam Jacek Pisarzowski, nieznanego poeta siedemnastowiecznej Polski*, „Studia Filologiczne Akademii Świętokrzyskiej”, 15, s. 7–11.
- Urzednicy. 1990. *Urzednicy województwa krakowskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku*, 4, Małopolska, 2, Kórnik.
- Urzednicy. 1993. *Urzednicy województwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski, A. Falniowska-Gradowska, *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej*, 4, Małopolska, 3, Kórnik.
- Volumina Legum. 1860. *Volumina Legum. Przedruk zbioru praw staraniem xx. pijarów w Warszawie od roku 1732 do roku 1782 wydanego*, 6, Petersburg.
- Wilczek Magdalena. 2003. *Inwentarz dóbr i rzeczy po śmierci Zofii Czarnkowskiej. Z problematyki stanu majątkowego magnaterii wielkopolskiej*, [w:] *Władza i prestiż. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku*, red. J. Urwanowicz, E. Dubas-Urwanowicz, P. Guzowski, Białystok, s. 393–403.
- Ziemierski Maciej. 2017. *Losy Adama Toryanego (po 6 marca 1701–1756/57), syna rajcy krakowskiego Franciszka Toryanego, w świetle jego testamentu i pośmiertnego inwentarza*, „Krakowski Rocznik Archiwalny”, 23, s. 11–44, <https://doi.org/10.4467/12332135KRA.17.001.14655>
- Żabiński Zbigniew. 1981. *Systemy pieniężne na ziemiach polskich*, Wrocław.
- Życiński Stanisław. 1990. *Złotnictwo w skarbcach magnatów i szlachty polskich ziem koronnych w Rzeczypospolitej XVII–XVIII wieku. Broń biała, rzędy końskie, srebra, klejnoty*, Szczecin.
- Życiński Stanisław. 1992. *Kosztowności w inwentarzach pośmiertnych szlachty koronnej w dobie sarmatyzmu. Wyznacznik zróżnicowania majątkowego*, [w:] *Nędza i dostatek na ziemiach polskich od średniowiecza po wiek XX. Materiały sesji zorganizowanej przez IHKM PAN 20–22 maja 1991 r. w Warszawie*, red. J. Sztetyło, Warszawa, s. 171–175.

Bazy on-line

Elektroniczny Słownik Języka Polskiego XVII i XVIII wieku, <https://sxvii.pl/> (dostęp 21.09.2023).